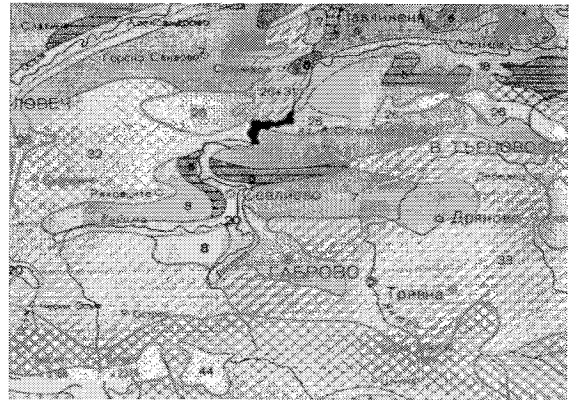
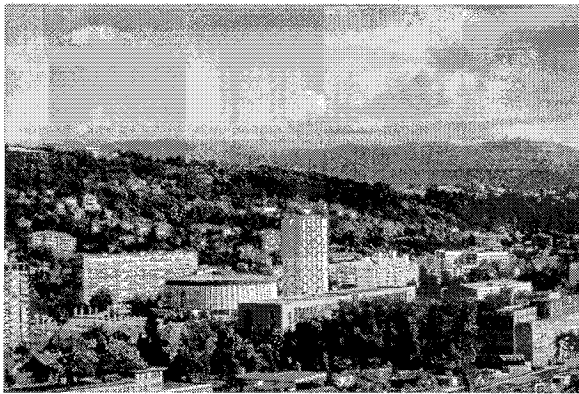

Програма

за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на

ПОЧВИТЕ

в община Габрово

с период на действие 2023-2027г.

I. Въведение

Програмата за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на **Община Габрово** е разработена в изпълнение на чл. 26, ал.1 и 2 от Закона за почвите. Тя е неразделна част от общинската Програма за опазване на околната среда. Програмата обхваща периода 2023 – 2027 г. и е съобразена с Националната програма За опазване, устойчиво ползване и възстановяване функциите на почвите(2020 – 2030) г. Политиката за опазване на почвите на национално ниво се основава на следните принципи:

- ✓ екосистемен и интегриран подход;
- ✓ устойчиво ползване на почвите;
- ✓ превантивен контрол за предотвратяване или ограничаване увреждането на почвите и на техните функции;
- ✓ прилагане на добри практики при ползването на почвите;
- ✓ замърсителят плаща за причинените вреди;
- ✓ информираност на обществеността за екологичните и икономическите ползи от опазването на почвите от увреждане и мерките за опазването им.

В община Габрово е сформирана Работна група във връзка с изготвяне на общинска програма за Опазване на околната среда, определена със Заповед № 2282/31.10.2022г. и Заповед № 1801/24.08.2015г. на Кмета на Община Габрово, на основание чл.44, ал.2 от ЗМСМА, чл.79, ал.1 и ал.2 от Закона за опазване на околната среда. В работната група влизат и експерти от различни институции „РЗИ“ – Габрово, „ВиК“ ООД – Габрово, ОД на МВР – Габрово, ОП „Благоустройство“ – Габрово, „ДГС“ – Габрово, „ОСЗ“ – Габрово, ПП „Българка“ – Габрово, „Териториално статистическо бюро“ – Габрово, „ОДБХ“ – Габрово.

1. Характеристика на почвите

Почвата представлява сложна природна система изградена от минерални частици, органични вещества, вода, газове, макро- и микроорганизми.

Минералните частици образуват основната маса на почвата, а органичните вещества съставляват 10-20% от химичния състав на почвата. Те са резултат от жизнената дейност на растителните и животински видове. Във почвата са разпространени във вид на торф /растителни остатъци/ и хумус /разложено органично вещество/. Хумусът заедно със съдържанието на вода и газове определя нейното плодородие. Съдържанието на хумус в някои почви може да достигне до 90% от общото съдържание на органичните вещества. Характерно е неговото бавно разлагане от микроорганизмите, което позволява натрупването му в значителни количества в почвата. Той е източник на хранителни вещества за растенията, тъй като при разлагането му се освобождава въглероден двуокис, нитрати, фосфати. Тези съединения са лесно усвоими от растенията. Хумусът, образуван в горния почвен слой се отнася от инфилтриращата в почвата вода в по-долните хоризонти. Чрез обработка на почвата, той заедно с разтворените химични вещества се изнася отново на повърхността.

Почвената покривка е особено важен компонент на природната среда. Образувана в продължение на милиони години, тя се явява огледало за състоянието на ландшафтите и в нея се отразяват и пречупват взаимовръзките между останалите компоненти на природната среда /скали, води, климат, растителност, дейност на човека/.

Без почвена покривка е невъзможно съществуването и вегетацията на естествената и културна растителност и природата ни би представлявала една голяма пустош. Почвената покривка е междинно спояващо звено между геолого-геоморфоложката основа, климатичните условия, динамиката на водата и вегетацията на растенията.

Благодарение на своето плодородие почвената покривка се явява и много важен природен ресурс. Тя е средство и предмет на труда в селското стопанство. В резултат на дейността на човека плодородието на почвата може да променя /увеличава или намалява/ или да се запазва. Различават се три вида плодородие - естествено, потенциално и икономическо. Първото е свързано с наличието на хумус и други хранителни вещества, образувани се през дългия период на естествено развитие на почвите. Потенциалното плодородие се свързва с възможностите за изкуствено увеличаване на хранителните вещества в почвата чрез добавяне на торове с естествен или изкуствен произход. Икономическото плодородие се изразява чрез стойността на произведените земеделски продукти от единица площ върху даден вид почва.

2. Фактори за образуването на почвите.

2.1. Абиотични фактори

Абиотичните почвообразуващи фактори са скалната основа, релефа, климата, водите, растителността.

Почвообразуващата скала е материалът от който се образува почвата. Механичният, минералният и химичният състав на основната скала определят водните, физичните и химични свойства, както и хода на химичните процеси в почвата.

Климатът определя хоризонталното и вертикално разпространение на почвите. Той оказва влияние чрез климатичните елементи - температура на въздуха и валежите. Те от своя страна определят количеството на влага в почвата. Температурата на въздуха определя посоката и скоростта на физичните, химичните и физикохимични процеси в почвата. При по-висока температура процесите протичат с по-висока скорост и се увеличава дейността на почвените микроорганизми. Разлагането на органичните вещества и изветрянето на минералните частици протича при наличие на влага в почвата. Преовлажняването ѝ води до забавяне на тези процеси.

Релефът, като климатообразуващ фактор определя вертикалното разпределение на почвите, а чрез надморската си височина, наклона на склоновете, експозицията, определя разпространението на плитките и дълбоки почви. При по-големите наклони, валежните води отнасят изветрителната кора. Поради това по склоновете почвената покривка е тънка или почти липсва. Обратно - дълбоките почви се образуват в равнините, низините и котловините.

Водите са важен фактор за протичане на всички почвообразуващи процеси - изветряне и ерозия. Наличието им обуславя образуването на някои от почвените типове.

2.2. Биотични фактори

Биотичните фактори са растенията, микро- и макроорганизмите в почвата.

Растителността се явява главен източник на органични остатъци в почвата. В зависимост от характера и в почвата се натрупват различни по количество и химичен състав растителни остатъци. Те определят нейното плодородие. Горската растителност в България е повлияла за образуването на сивите горски почви, канелените горски почви и

др. Тревистата растителност в сравнение с горската внася в почвата по-голямо количество органични вещества. Под нейно влияние са образувани едни от най-плодородните почви - черноземните, канелените, алувиално-ливадните и др., а блатната растителност определя образуването на смолниците.

Растителността определя водния и топлинния режим на почвата, определя нейната структура и я предпазва от ерозия.

Микро- и макро организмите участват в минерализацията на органичното вещество в почвата и я обогатяват с хранителни вещества, необходими за развитие на растенията.

2.3. Антропогенни фактори

Стопанската дейност води до промяна на състава и свойствата на почвите, като подобрява, запазва или намалява тяхното плодородие. Освен това стопанската дейност води до замърсяване на почвите с тежки метали, деградирането им или намаляване на техните площи.

3. Почвено-географско райониране

Територията на България се характеризира с голямо разнообразие на почвената покривка, поради влиянието в България на четири големи почвени провинции - Степна и лесостепна източноевропейска, Средиземноморска южноевропейска, Горско атлантическа западноевропейска и Влажна субтропична черноморска. Представена е от 15 почвени типа, в които се разделят 42 подтипа.

На територията на България се отделят **три почвени зони**:

- **Севернобългарска лесостепна почвена зона** - обхваща Дунавската равнина и Предбалкана /до 600-700 м н.в./. В посока от север на юг промяната на почвообразуващите скали, климата и растителната покривка обуславя и промяна на почвените типове и техните съчетания.
- **Южнобългарска ксеротермална почвена зона** - обхваща територията на Южна България /до 700-800 м.н.в./. Поради по-разнообразния и по-топъл преходно-континентален климат и ксерофитна растителност са се формирали специфични почвени типове.
- **Планинска почвена зона** - обхваща планинските районите /над 700-800 м.н.в./, покрити с широколистни и иглолистни гори, както и обширни пасища и ливади с различни вариации на планинския климат.

4. Ерозия на почвата

Ерозията на почвата е процес на разрушаване, пренасяне и отлагане на почвените частици чрез вятъра или валежните и поливни води. Ерозираните земи са със скъсен почвен профил, изсветлена повърхност, често набраздена от линейни ерозионни форми и води до силно намаляване на плодородието на почвата. Поради това тя е един от най-сериозните глобални фактори за деградация и опустиняване на почвите.

Всяка година ерозията е бич за повече от половината земеделски земи в България. Около 60% от територията на страната е засегната в различна степен от ерозионни процеси.

Обикновено на 4-5 години веднъж през пролетта силни ветрове и суховеи отнасят стотици тонове плодородна почва, което довежда до загуби на хумус, торове и засети култури.

В полупланинската част на региона на наклонени терени, водната ерозия е в по-малка степен изразена поради естественото затревяване и самозалесяване на земите, които не се обработват.

5. Засоляване и вкисляване на почвите

За много типове почви е характерна висока естествена киселинност. Антропогенно вкислените почви се образуват чрез киселите валежи, около ТЕЦ и химически заводи с радиус на действие на киселите валежи около 50 до 100 км. Почвите деградират поради загуба на калций, магнезий, калий; обогатяване на алуминий; внасяне на вредни серни съединения - основно от дългогодишно минерално торене с хидролитично кисели азотни торове, когато то се извършва без съпътстващо фосфорно и калиево торене.

Съгласно обобщена информация за територията на РИОСВ – Велико Търново, в ДОКЛАД ЗА СЪСТОЯНИЕТО НА ОКОЛНАТА СРЕДА, през 2022 г., по данни от Областна дирекция „Земеделие” – Габрово, площта на земеделските земи към края на 2022 г. за област Габрово селскостопанският фонд възлиза на 1016807 дка, от които обработваемите земи са 670535 дка, а необработваемите в т. ч. мери, пасища и други, са 346271 дка. Обработваемите земи включват ниви – 483489 дка, ливади – 122468 дка, трайни насаждения – 59316 дка, лозя – 5262 дка.

За оценка замърсяването на почвите на територията на страната е изградена национална система за почвен мониторинг, категоризирана по нива. По почвен мониторинг I-во ниво - широкомащабен мониторинг, съгласно Националната мониторинговата програма на МОСВ, на територията на РИОСВ – В. Търново са обособени 23 бр. постоянни пункта за почвен мониторинг. Страница 65 от 137 Регионалната лаборатория в гр. Велико Търново, в присъствието на експерт от РИОСВ, ежегодно извършва пробонабиране и анализ на почвите от посочените от ИАОС пунктове. През 2022 г., по указания от ИАОС – София, Регионалната лаборатория в гр. Велико Търново, в изпълнение на Плана за мониторинг - I ниво са набрани почвени извадки от 6 пункта, изцяло на територията на област Габрово: с. Малък Вършец, с. Батошево, с. Крушево в община Севлиево, гр. Габрово, с. Зелено дърво в общ. Габрово и с. Зая в община Дряново.

За оценка състоянието през 2021г., е извършен Широкомащабният мониторинг - I ниво, който включва анализ на следните показатели: почвена реакция, специфична електропроводимост, биогенни елемент - общ азот, общ фосфор, нитратен азот, органично вещество – общ въглерод и органичен въглерод, обемна плътност, гранулометричен състав, както и тежки метали – мед, цинк, олово, кадмий, никел, кобалт, хром, арсен, живак. След анализ на резултатите, налични към момента, е видно, че съдържанието на тежки метали в почвата е под максимално допустимите концентрации (МДК), определени с Наредба № 3 от 1 август 2008 г. за допустимо съдържание на вредни вещества в почвата.

Анализираните почвени извадки за устойчиви органични замърсители, които се следят в тези пунктове (РАН, РСВ и ОСР), не показват данни за наличие на търсените аналити (по-малко от границата на количествено определяне на метода) или при отчетени за отделни аналити стойности, то те са много под МДК. На основание представените през 2022 г. резултати от анализи за проведения през 2021 г. мониторинг в контролирания от РИОСВ-В.Търново регион не са констатирани замърсявания на почвата с тежки метали и

металоиди. Съгласно чл. 5, ал. 7 от Наредба № 4 от 12 януари 2009 г. за мониторинг на почвите всички заинтересувани лица или организации могат да получат информация от НСМП от Изпълнителния директор на ИАОС.

6. Почвите на територията на община Габрово

Почвите предоставят много широк диапазон от жизненоважни функции на екосистемите, като изпълняват основна роля в производството на храна, както и производството на възобновяеми материали като дървен материал, осигуряват местообитания както за подземното, така и за надземното биологично разнообразие, филтрират и изравняват оттока на водата към водоемите, отстраняват замърсителите и намаляват честотата и риска от наводнения и суши. Те могат да помогнат и при регулиране на микроклимата в компактните градски райони, най-вече там, където поддържат растителността. Почвите също така изпълняват и естетически функции благодарение на ландшафта. Почвата, като компонент на околната среда е незаменим, ограничен и практически невъзстановим природен ресурс, което налага опазването му от вредни въздействия и унищожаване, както и неговото устойчиво ползване.

Почвената покривка на територията на община Габрово е обусловена от геоложки строеж и отразява влиянието на континенталните климатични условия, релефа и растителната покривка.

В сложно съчетание основните фактори на почвообразуване – климат, растителност, релеф, почвообразуващи скали и др. – обуславят голяма пестрота на почвената покривка за една малка територия, която заема Габровска област. Разпространени са почти всички почвени различия на Северна България. Структурата на почвената покривка се отличава с преобладаване на сиви горски почви, плитки сиви горски почви, тъмносиви горски почви, алувиално-ливадни почви, кафяви горски почви и др. Основния почвен фонд на областта е представен от сивите горски почви, заемащи около 72% от територията. Образувани са при условията на преходно континенталния климат и подчертаното влияние на горската растителност (дъб, габър, клен, липа и др.) върху кафяво-червеникави глини, изветрителни продукти на мергели, варовици, карбонатни и безкарбонатни пясъчници и други. Въз основа на главните показатели и свойства (изразеност на процеса на оподзоляване, глиняване, съдържание на органично вещество, почвена реакция и др.) те се подразделят на подтипове: тъмносиви, сиви и светлосиви (глеевидни). В самостоятелна група се отделят плитките сиви горски почви.

На територията на община Габрово почвеното разнообразие е голямо: сиви горски почви, плитки сиви горски почви, тъмносиви горски почви, алувиално-ливадни почви, кафявите горски почви и др.

Сиви горски почви – тези почви са характерни за Предбалкана с надморска височина от 800 до 1000 м. Образуват се в условия на умерено-континентален климат и имат ясно изразен хумусен хоризонт, като хумусното съдържание е до 5%, а общият запас на хумус варира от 20 до 25 т/дка. Притежават неблагоприятни физико-механични свойства и понижена водопропускливост като резултат от тежкия си механичен състав. За повишаване на плодородието на сивите горски почви е необходимо провеждането на редица мероприятия, като върху тях могат да бъдат отглеждани зимна пшеница, ечемик, ръж, фасул, овощия, люцерна и др.

Плитките сиви (светлосиви) горски почви, заемат най-голяма площ в този район. Образувани са върху пясъчници под действието на широколистна горска растителност. Характерна особеност е плиткият профил. Хумусният хоризонт е маломощен (10-20 см.), с разпрашена структура. Преходно-илувиалния хоризонт е с мощност 20-35 см, с буцеста структура, често осеян със скални включения. Общата мощност на профила е 20-50 см, под който следва твърда скала. Голяма част от тези почви са ерозирани. По механичен състав са средно-песъчливо глинести, но се срещат и по-леки и по-тежки различия. Съдържанието на органично вещество е ниско, реакцията на почвата е средно до силно кисела. Морфологичните, химичните и агрохимичните свойства на сивите горски почви показват, че този тип почви имат ниско естествено плодородие, поради което са подходящи за ограничен брой култури.

Тъмносивите горски почви в този район се отличават с малко по-високо съдържание на хумус – 2-3%, с по-мощен хумусен хоризонт.

Алувиално– ливадните почви– те са разпространени предимно по поречието на река Янтра. Намират се на заливните тераси на реките и са богати на скални материали и хумусни вещества. Задържат по-продължително време влагата и са подходящи за отглеждане на зеленчуци. За повишаване на плодородието им е необходимо да се предпазват от заблзяване и засоляване. За съжаление относителният им дял е малък на територията на Община Габрово.

Кафявите горски почви - са разпространени върху високите склонове на Стара планина в места с надморска височина над 1000 метра. Те са силно ерозирали, имат лек механичен състав и се отличават с ниско плодородие. Образувани са върху кисели скали, пясъчници и глинести шисти. Подходящи са за отглеждане на ръж, овес и картофи, но се нуждаят от варуване и комбинирано торене.

7. Подземни природни богатства и полезни изкопаеми

Районът на Община Габрово е представен от: алувиални отложения, съставени предимно от чакъл и малко пясък, които обаче са негодни за фундиране, но са ценни като инертен материал. Делувиалните отложения в региона са представени от т.нар. делувиални глинени.

В Община Габрово има находища на здрави варовици, които са с ограничено разпространение и находища от флиш (долнокреден седимент) с широко разпространение. Полезните изкопаеми са ограничени и по вид и по запаси.

Най-разпространените скални образувания са както следва: пясъчници- 58 %; варовици- 18 %; мергели- 15 %; варовити материали- 3 %; глинени- 3 %; други- 3 %.

Добив на варовици се осъществява в находище до село Козирог и се стопанисва и експлоатира от „Пътстрой – Габрово“ АД. Отстои на около 2-2,5 км от село Козирог.

Находището е на около 15 км северно от Габрово в средната част на възвишение „Стражата“. Най- близките населени места са селата Козирог, Ловни дол, Янтра и Търхово. Камъкът е варовик IX категория.

Кариерата съществува от 1978г. съгласно Протокол №1431/23.08.1978г. на Държавна комисия по запасите към Държавен комитет за планиране.

Кариерата, на база сключен договор за концесия от 01.06.2010г. между „Пътстрой – Габрово“ АД – концесионер и МРРБ - канцедент, влизащ с обратна сила от 22.02.2000г се ползва от „Пътстрой – Габрово“ АД за 25 години – на концесия със съответните

концесионни вноски на м3 плътна маса. Геоложките запаси при разкриване на кариерата са 11 017 104 м3 с 2% експлоатационни загуби или 10 796 762 м3.

За експлоатацията на кариерата всяка година се изготвя „Годишен работен проект“ до края на м. ноември на предходната година.

Добив на варовици и пясъчници се осъществява и в находище “Чириковец”, с площ в размер на 113,0 дка по краен контур, с. Скалско в землището на с. Лесичарка. В административно отношение районът на находището се отнася към област Габрово, община Габрово. Кариерата се стопанисва и експлоатира от Димас АД.

Находището “Чириковец” се намира на около 15,0 км северно от гр. Габрово, в землището на с. Лесичарка, между селата Скалско и Велковци, съответно на 2,0 и 3,0 км от тях. В западната част е прокаран асфалтов път, свързващ находището със селата и градовете Габрово, Севлиево и Дряново. Непосредствено до находището, на разстояние 1,5 км е построена асфалтова база.

Камъкът е варовик VII категория.

Изчислението на запасите е извършено на база следните кондиционни показатели: минимална мощност на полезно изкопаемо - 10,0 м; максимална мощност на откривка - 2,0 м; съотношение откривка/полезно изкопаемо - 1/15.

Подписан е Концесионен договор на 17.09.2007 г. между Министерски съвет на Република България и “Димас” АД, гр. Габрово, с Решение № 547 от 20.08.2007 г. от и влязъл в сила на 10.12.1997 г. за срок от 25 години. Добиват се подземни богатства, като индустриални минерали, строителни материали - варовици и пясъчници.

За експлоатацията на кариерата всяка година се изготвя „Годишен работен проект“ до края на м. ноември на предходната година.

8. Горски фонд

През 2021 г. Европейската комисия прие Новата стратегия на ЕС за горите до 2030 г. – водеща инициатива на Европейския зелен пакт, която се основава на Стратегията на ЕС за биологичното разнообразие до 2030 г. Като отчита всички социални, икономически и екологични аспекти, Стратегията за горите си поставя за цел горите в съюза да бъдат опазени, възстановени и устойчиво управлявани, както и да гарантира тяхната многофункционалност. Документът е придружен от пътна карта за засаждане на три милиарда допълнителни дървета в цяла Европа до 2030 г. при пълно зачитане на екологичните принципи – правилното дърво на правилното място за постигане на правилната цел.

Общата площ на землищата в община Габрово, по данни на ОД „Земеделие“ – Габрово, към 31.12.2021 г. е 555 588 дка, от които горските територии са 270 575 дка. Средната възраст на горите е 46 години.

Земите и горите в района съхраняват много от защитените растения и застрашените от изчезване видове животни в страната. Обособени са: Национален парк ”Централен Балкан”, Природен парк – “Българка” и резерват “Пеещи скали”. Горите в Габровско имат висок потенциал за развитие на туризъм и рекреация.

✓ Деградация на почвите от горските земи

Екологичното състояние на почвата и способността ѝ да осъществява основните си функции са взаимно свързани както помежду си, така и с останалите компоненти на околната среда. За деградацията на почвите в горските земи, влошаване на свойствата, а оттам и на продуктивния потенциал, най-значително влияние оказват :

- ✓ ерозионни процеси
- ✓ изменения на свойствата им, настъпващи в резултат на горски пожари.
- ✓ Антропогенното въздействие може да предизвика или усилва процеса на деградация на почвата. То може да е в резултат на неподходящи обработки на горските почви, ерозионни процеси и липса на мероприятия за борба с ерозията, загуба на хранителни вещества, замърсяване на почвите; отстраняване на естествената растителност – превръщане на горските земи в обработваеми земеделски земи и прекомерно ползване на дървесина за огрев, строителен материал

✓ **Изменения на почвените свойства в резултат на горски пожари**

Пожарите, в резултат на които горската растителност е унищожена напълно или се поврежда в различна степен, водят до загуби на органично вещество, разрушаване на структурата и последваща ерозия.

Деградацията на почвата настъпва в резултат на частичното или пълно унищожаване на дървесната растителност, мъртвата горска постилка и тревната растителност. Това води до изменение на процентното съдържание на фракции на макроагрегатния и механичния състав на почвата.

✓ **Насоки за ограничаване на деградационните процеси при горските земи**

- Провеждане на лесовъдски и технически мероприятия
- Системно провеждане на отделни сечи
- Предотвратяване на горски пожари
- Сnižаване степента на пожарна опасност на насажденията
- Бързо установяване на възникналите пожари, ограничаване на разпространяването им и успешното им гасене
- Отстраняване на отпадъците след сечите
- Поставяне на табели : с противопожарно съдържание и табели за уточняване на местата за палене на огън.

9. Обработваеми земи

✓ **Баланс на земите по основни фондове**

Общата територия на Габровска област по данни от Областна дирекция „Земеделие“ - Габрово, Общата площ на землищата в община Габрово, по данни на ОД „Земеделие“ – Габрово, към 31.12.2021 г. е 555 588 дка, от които:

- горски територии 270 575 дка;
- селскостопански фонд 236 726 дка, от който:
 - обработваеми земеделски земи 133 037 дка:
 - ниви 83 536 дка;
 - ливади и пасища 29 123 дка;
 - трайни насаждения и лозя – 20 378 дка.
 - необработваеми земи 103 689 дка.

- Жилищни терени 2 492 ха;

- Складово-производствени и стопански 288 ха;
- Водни 263 ха;
- Транспортно-комуникационни – 1 092 ха.

Почвата като компонент на околната среда е незаменим, ограничен и практически невъзстановим природен ресурс, което налага опазването му от вредни въздействия и унищожаване, както и неговото устойчиво ползване.

Почвата и земеделските земи са основен природен ресурс, върху който се развива цялата жизнена и стопанска дейност на човека. Опазването на екологичните и производствени функции на почвата е в тясна връзка с качеството на произвежданата селскостопанска продукция и рефлектира върху здравето на хората.

✓ Влияние на биологичното земеделие върху състоянието на почвата

Биологичното земеделие се основава на цели, принципи и практики, чието предназначение е да се сведе до минимум човешкото въздействие върху околната среда и да се осигури функциониране на земеделската система по възможно най-естествения и близък до природата начин. Практиките, които се използват в биологичното земеделие, осигуряват производството на здравословна храна, като същевременно пазят, поддържат и увеличават качеството и нивото на природните ресурси.

Едни от най-типични практики на биологичното земеделие са:

- използване на метода "сеитбообращения на полските култури" като предпоставка за ефективното използване на наличните земеделски ресурси;
- стриктни ограничения върху използването на ПРЗ и изкуствени торове;
- абсолютна забрана за използването на генетично модифицирани организми;
- използване на ресурсите "на място", като например животински тор за обогатяване на почвата или фураж, произведен в самото стопанство;
- избор на растителни видове, устойчиви на заболявания и добре адаптирани към местните условия;

В биологичното земеделие, отстраняването на плевелите се извършва механично, защото използването на хербициди е абсолютно забранено. Това е добър начин да се поддържа биологичното разнообразие в почвата и на повърхността. В Регламент 834/2007/ЕО, (чл.12) са определени следните практики за поддържането на почвеното плодородие:

Биологичното растениевъдство използва практики за обработка и култивиране, които поддържат и увеличават съдържанието на органична материя в почвата, повишават почвеното биоразнообразие, подобряват структурата на почвата, предотвратяват прекомерното ѝ уплътняване и ерозията.

Естественото плодородие и биологичната активност на почвата се поддържа и увеличава чрез многогодишно сеитбообръщение, включващо използването на бобови и други култури за зелено торене, прилагане на оборски тор или друга органична материя, произхождащи от биологично стопанство. През последните години се увеличава положителната тенденция на развитие на биологичното земеделие.

10. Кратка обобщена оценка за състоянието на почвите на територията на РИОСВ - Велико Търново

През последните години все повече се налага тенденцията за намаляване на замърсяването на земите и почвите. Към 2021 година не са констатирани замърсявания на почвата в контролирания от РИОСВ - В. Търново регион.

С прилагането на добрите земеделски практики от земеделските производители в региона, спазването на технологичните изисквания при употребата на пестициди и торове, както и пестеливото им използване в земеделието, отказът от опожаряване на стърнищата след прибиране на културите и свързаните с това плащания на площ от Фонд „Земеделие”, програмите за екологично земеделие и животновъдство, въведеният контрол за ограничаване на емисионното замърсяване по отношение на въздуха, водите и управлението на отпадъците, технологичното обновление в производствените процеси са дейности, които водят до намаляване на деградацията на земите и почвите.

Съществуващите процедури по промяна предназначението на земеделски земи с участието на експерт от РИОСВ са гаранция, че няма да се изземват плодородни земи за строителство и за неземеделски нужди.

С процедурите по ОВОС и ЕО се осъществява превантивната дейност по опазване на почвите от замърсяване, както на действащи обекти, така и на инвестиционните проекти.

11. Мониторинг на почви

В регионална лаборатория (РЛ) – В. Търново към Изпълнителна агенция по околна среда (ИАОС) се извършва пробовземане, пробоподготовка и изпитване на почви включени в националната система за мониторинг на МОСВ, на територията на РИОСВ - В. Търново са обособени 23 бр. постоянни пунктове за почвен мониторинг. От всички 23 бр. пунктове са взети общо 36 бр. почвени проби, на които са извършени 576 бр. анализи по заложените показатели. Почви I-во ниво (широкомашабен-мрежа 16x16 км) и II-ро ниво (функционална подсистема „Контрол и опазване на почвите от вкисляване”).

Лабораторията разполага с високочувствителна апаратура за определяне на тежки метали (атомно-абсорбционен спектрометър и мас-спектрометър с индуктивно свързана плазма). Извършват се изпитвания за съдържание на тежки метали и металоиди във всички компоненти на околната среда - води, почви, седименти, утайки и отпадъци.

На територията на район Габрово има 3 бр. пункта за мониторинг на почви от НСМОС, опорна мрежа 16 x 16 км.

Пунктовете са:

1. Пункт № 222 – с. Зелено дърво (Узана), N 42° 45,195' ; E 25° 14,885' - Планински ливадни черноземи; Пасище;

2. Пункт № 223 (с. Михайловци) – над гр. Габрово; N 42° 53,344' ; E 26° 16,864' - Сиви горски неерозирани; Ливада;

Описание: Землище Габрово, път Габрово-Севлиево. След Габрово се качваме на моста, посока юг към квартал. След първата отсечка в ляво поляната при вкопания насип. Пункта е на 150 м навътре в нивата на изток към Габрово и телев. кула и на около 300м от средното дърво от 4-те на юг.

3. Пункт № 224 – с. Буря - N 43° 01,780' ; E 25° 19,538' ; Сиви горски глеевидни; Царевица;

Описание: Намира се в източния край на селото по пътя към Дряново, веднага на север от края на Стопанския двор, на поляната по средата между бетонния ел. стълб и метал. стълб. Около 400м изоставена нива. Сиви горски глеевидни;

Всички пунктове се анализират периодично в съответствие с годишните програми за мониторинг, които се утвърждават с писмо на Изп. директор на ИАОС.

Извършени са изпитвания в регионална лаборатория (РЛ) -В. Търново на почви по следните характеристики: активна реакция рН/рН (H₂O), рН (CaCl₂), рН (KCl)/, специфична електропроводимост, обемна плътност, сухо вещество /влажосъдържание, общ въглерод, органичен въглерод, общ фосфор, общ азот по Келдал, вредна киселинност – алуминий (Al³⁺), водород (H⁺), калций (Ca²⁺), магнезий (Mg²⁺), манган (Mn²⁺), наситеност на почвата с бази (V%), метали и органични замърсители. Извършените изпитвания са съобразно утвърдени международни стандарти и валидирани методи.

След анализ на резултатите е установено, че съдържанието на тежки метали в почвата е под максимално допустимите концентрации (МДК), определени с Наредба № 3 от 1 август 2008 г. за допустимо съдържание на вредни вещества в почвата.

12. Складове за пестициди

Ежегодно РИОСВ- Велико Търново извършва инвентаризация на складовете за залежали и негодни за употреба препарати за растителна защита. Информацията се изпраща за обработка в ИАОС в края на всяка година.

✓ **Замърсяване на почвите с ПРЗ (пестициди)**

Пестицидите са химически средства за защита от вредители: насекоми, гризачи, паразитни гъби и плевелни растения. Употребата им води до рязко увеличаване на добивите от обработените с тях култури поради бързото унищожаване на вредители. Пестицидите трудно се разграждат по биологичен път и концентрацията им се увеличава многократно по дължината на хранителните вериги. Ако количеството на пестицида е било безвредно при първоначалното му прилагане, след време, при навлизане в последното звено на хранителната верига, то може да се окаже токсично. Високата химизация на българското земеделие през 70-те и 80-те години на миналия век довежда до оставането на стотици тонове залежали и негодни за употреба продукти за растителна защита (ПРЗ - пестициди). Тяхното съхранение в полуразрушени складове и стопански постройки на бившите ТКЗС и АПК създава постоянна заплаха от замърсяване на почвата и подземните води, от натравяне на хора и животни.

През 2020 г. с финансова подкрепа от ПУДООС бяха освободени поредните три склада, съхраняващи забранени и негодни за употреба ПРЗ, намиращи се в общини Лясковец, Габрово и Севлиево. След приемане на дейностите, почти напълно се реши въпросът с ликвидирането на тези обекти и към края на отчетната година за територията на РИОСВ – Велико Търново останаха налични два склада, съхраняващи ПРЗ – в общини Елена и Дряново и един, съхраняващ земни маси, примесени с ПРЗ, намиращ се в с. Совата, общ. Свищов

✓ **Замърсяване на почвите с устойчиви органични замърсители (УОЗ)**

В рамките на Мониторинг почви - I-во ниво, през 2022 г. е извършено пробонабиране и анализ на почвите за устойчиви органични замърсители, както следва: 18 полициклични ароматни въглеводороди (РАН), 6 полихлорирани бифенили (РСВ), 21 органохлорни пестициди (ОСР): от 6 пункта - 6 бр. почвени проби (по 1 проба от пункт) с 45 бр. показатели на изпитване. Анализираните почвени извадки за устойчиви органични замърсители, които се следят в тези пунктове (РАН, РСВ и ОСР), не показват данни за наличие на търсените аналити (по-малко от границата на количествено определяне на метода) или при отчетени за отделни аналити стойности, то те са много под МДК, определени с Наредба № 3 от 1 август 2008 г. за допустимо съдържание на вредни вещества в почвата.

13. Нерегламентирано изхвърляне на отпадъци върху почвената повърхност (строителни, битови, промишлени и селскостопански отпадъци)

От 2021г., е засилен контролът на територията на община Габрово за нерегламентирано изхвърляне на отпадъци от създадено към ОП „Регионално депо за неопасни отпадъци“ звено за контрол по управление на отпадъците. Предприемани са както превантивни, така и санкциониращи действия, свързани с замърсяване на почвата. Изпращат се писма до

собствениците на частни имоти за предприемане на действия по почистване на терените, с копие до РИОСВ – Велико Търново.

II. Мерки за устойчиво управление на почвите

Осмата рамкова програма за околната среда определя политиката на ЕС до 2030 г. Две от целите ѝ пряко кореспондират с приоритети относно почвите: *Преследване на амбицията за нулево замърсяване, включително почвата, ...; Защита, опазване и възстановяване на биологичното разнообразие и увеличаване на природния капитал, по-специално по отношение на въздуха, водата, почвите и горите, прясната вода, влажните зони и морските екосистеми.*

Пътна карта за ефективно използване на ресурсите в Европа (2020 - 2050). Цели: *Спиране на нетното отнемане/ използване на земи до 2050 г.; Намаляване на почвената ерозия, увеличаване на съдържанието на органични вещества и мерки за възстановяване на нарушени терени.*

Стратегия на ЕС за почвите до 2030 г.: цел (до 2050 г.): всички почвени екосистеми на ЕС са здрави и по-устойчиви и следователно могат да продължат да предоставят своите важни услуги; нетното усвояване на земя и замърсяването на почвата е намалено до нива, които вече не са вредни за здравето на хората или екосистемите; опазването на почвите, устойчивото им управление и възстановяването на деградирани почви е общ стандарт. Предвижда създаване на Закон за здравето на почвите, с който да се определят: условията за здрава почва; мониторинга на почвите; правила, благоприятстващи устойчивото използване и възстановяването на почвите. С принос за постигането на общностните цели са: Стратегията на ЕС за биологичното разнообразие 2030: 2.2.9. План за действие за нулево замърсяване на въздуха, водите и почвите; 2.2.3. Опазване на почвеното плодородие, намаляване на ерозията и увеличаване на органичните вещества в почвата; Стратегията „От фермата до трапезата“; Стратегията за пластмасите; План за действие относно кръговата икономика, Дневен ред 2030 на ООН (цели: 2.4 Устойчиво производство на храни, 3.9 Замърсяване на почвите, 15.2 Устойчиво управление на селското стопанство и горите, 15.3 Опустиняване на земите).

Политиката по опазване на почвите в страната е насочена към опазването на земните недра и почвите. Обществените отношения са уредени от специалния Закон за почвите, като и в ЗООС, Закона за отговорността за предотвратяване и отстраняване на екологични щети, Закона за опазване на земеделските земи и Закона за защита на растенията.

Изпълнява се **Национална програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване функциите на почвите 2020 – 2030 г.**, с основна цел да се обезпечи опазването на почвите от ерозия, киселяване, засоляване, уплътняване, намаляване на почвеното органично вещество, замърсяване, запечатване, свлачища и да се осигури устойчиво ползване, запазване за бъдещите поколения и, при необходимост, възстановяване на земите и функциите на почвите.

На национално ниво политиката се осъществява от МОСВ, на регионално и общинско ниво - от РИОСВ, областните и общински администрации. Функции и задължения имат и ИАОС, МЗХГ, Държавните горски предприятия, ИАГ, МРРБ, собствениците, управляващи земеделски земи и напоителни съоръжения.

Политиката за почвите на общинско ниво ще се осъществява чрез Програмата за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите в община Габрово (2023 – 2027) - част от

общинската Програма за опазване на околната среда (2023-2027) и е насочена към опазването на земните недра и почвите. Приоритетни аспекти на политиката са опазването, устойчивото ползване и възстановяването на земите и почвите; координация на дейностите по Програмата и мерките за тяхното изпълнение, осъществяване на превантивен, текущ и последващ контрол.

Кметът на общината има информационни, изпълнителни, управленски и контролни функции (информира населението за състоянието на околната среда съгласно изискванията на ЗООС, разработва и контролира, заедно с другите органи, планове и програми).

Анализът на основните движещи сили и фактори на натиск, оценката на тяхното въздействие върху компонента почви, позволява формулирането на следните изводи за тенденциите и перспективите в хоризонта на разработваната Програма за опазване на околната среда:

ЗЕМЕПОЛЗВАНЕ		
Тенденции през последните 10 - 15 години		Тенденциите / промените към подобрение преобладават Земните ресурси са изложени на интензивно използване и бързо усвояване. Отнемането на земя продължава, най-вече за сметка на земеделските площи, въпреки че процесът показва тенденция към забавяне. Раздробяването на ландшафта се е увеличило, засягайки най-вече обезлюдените или разпръснати селски райони - райони с относително по-голям потенциал за предоставяне на екосистемни услуги.
Перспективи за 2030 г.		Тенденциите / промените представят нееднородна картина През следващите десетилетия се очаква да продължи заемането на земя и произтичащата от това фрагментация на ландшафта. Селското стопанство вероятно ще се отдалечи от богатите на биоразнообразие райони, а интензивното използване на продуктивни земеделски земи вероятно ще се увеличи, което ще окаже влияние върху качеството и екосистемните услуги на земеделските райони.
СЪСТОЯНИЕ НА ПОЧВИТЕ		
Тенденции през последните 25 години		Тенденциите / промените представят нееднородна картина Промяната на почвения слой и интензивността на управление значително влияят върху състоянието на почвата и нивата на деградация и замърсяване. Въпреки намаляването на запечатването на почвата, плодородните почви продължават да се губят при продължаване на заемането на земята. Загубата на почвата в резултат на утаяване чрез ерозия все още е значителна. В периода 2015 – 2020 г., засегнатите площи от плоскостна водна ерозия и почвените загуби се увеличават значително. Ефектите от уплътняването на почвата и историческите и настоящите загуби на органичен въглерод в почвата стават все по-видими при климатичните промени.
Перспективи за 2030 г.		Тенденциите / промените към влошаване преобладават Не се очаква да има благоприятни промени в основните движещи сили за деградацията на почвата, така че функционалността на почвите е под още по-голям натиск. Необходимо е да се въведе мониторинг на почвите, да се разработят мерки за ранно предупреждение за превишаване на критичните прагове и за насочване на устойчивото управление на почвите.

Опазването на почвите изисква комплексен подход и последователни действия. Уврежданията на почвите са в резултат на неустойчиви, вредни за околната среда, производствени практики във всички сектори на икономиката. За предотвратяване на тези процеси е необходима последователна политика, подходяща нормативна база и значителен финансов ресурс (стимулиращ/ поощряващ). Не малък фактор е влиянието на човешката дейност. От уменията и знанията на всеки един член на обществото, съществено зависи опазването и съхранението на почвите за следващите поколения.

III. SWOT анализ

СИЛНИ СТРАНИ	ВЪЗМОЖНОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> ✓ На територията на община Габрово няма замърсени почви с тежки метали и металоиди и устойчиви органични замърсители 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Ниско потребление на торове и препарати за растителна защита, което предотвратява замърсяване и вкисляване на почвите ✓ Добре развити процедури за предотвратяване замърсяване и деградация на почвите ✓ Засилване на взаимодействието и координацията със заинтересованите страни ✓ Съществуват налични финансови инструменти от ЕС, които насърчават земеделието и устойчивото ползване на земите ✓
СЛАБИ СТРАНИ	ЗАПЛАХИ
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Непредприети мерки за земите застрашени от ерозия ✓ Неефективно интегриране на дейностите за опазване на почвите в действащите програми и стратегии ✓ Урбанизация на земеделски и горски територии ✓ Неустойчиво ползване на ресурсите ✓ Наличие на замърсени терени 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Намалена устойчивост и здравен статус на горските екосистеми, увреждания, причинени от абиотични, биотични и антропогенни фактори; ✓ неподходящи селскостопански и горски практики, замърсяване с отпадъци ✓ Прилагането на интензивно земеделие и употребата на високи дози минерални торове, които да представляват заплаха за почвата

Изводи и препоръки за постигане на целите

Сред препоръките за политики/ мерки са:

1. Предотвратяване възникване на деградационни процеси, възстановяване и съхраняване функциите на почвите:
 - ✓ Предотвратяване и ограничаване на ерозионни процеси. Провеждане на основни противоерозионни практики в зависимост от степента на ерозионен риск за ограничаване на водната и ветрова ерозия в допустими граници. Залесяване на площи на изоставени земеделски земи, горски площи, голи, ерозиранни и застрашени от ерозия територии извън градските територии; Усвояване на ерозиранни земи за отглеждане на алтернативни култури – лекарствени, агролесовъдство; Въвеждането на отговорни горскостопански практики;
 - ✓ Възстановяване и рекултивация на нарушени терени (*изоставени бивши кариери или освободени площи от кариери, регламентирани и нерегламентирани сметища и други депа за отпадъци, свлачища, сруттища и други земи с нарушен почвен профил, строителни площадки на точкови и линейни обекти*). Инвентаризирането им в общината и проучване качествата на покривната повърхност за целите на бъдещата им рекултивация, след изясняване необходимостта и възможностите за бъдещото им ползване (*изследване на механичния състав, киселинността на субстратите и агрохимичните им свойства във връзка с бъдещата биологична рекултивация*);
 - ✓ Минимизиране процесите на уплътняване на почвите. Спиране на запечатването на почвата и увеличаване на повторната употреба на градските почви;
 - ✓ Запазване и увеличаване на органичното вещество в почвите;
2. Устойчиво управление на почвите като природен ресурс и екологосъобразно земеползване: Възстановяване на природните дадености при земеделските земи: цялостната употреба на химически пестициди, както и рисковете, свързани с тях, да бъдат намалени с 50 %; възстановени най-малко 10 % от селскостопанските площи с високо разнообразие на ландшафта; да се осигури биологичното обработване на най-малко 25 % от земеделските земи;
3. Значително намаляване на нетното отнемане/ използване на земи;
4. Подобряване на административния капацитет, свързан с опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите;
5. Информационната обезпеченост с цел устойчиво управление на почвите. Ангажиране на обществеността в процесите по управление на почвите;
6. Подобряване на информираността и знанията на земеделските производители за опазване на почвите;
7. Прилагане на превантивни геозащитни мерки и изпълнение на инвестиционни проекти за укрепителни и отводнителни съоръжения в рискови участъци на свлачищата;
8. Преструктуриране на земеделието и специализация за адаптация към климатичните промени (висок риск от възникване на почвено засушаване);
9. Ограничаване мащабите на прилагане на химикали при зимната поддръжка на пътната инфраструктура.

III. ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ ПО ОПАЗВАНЕ, УСТОЙЧИВО ПОЛЗВАНЕ И ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ НА ПОЧВИТЕ.

Програмата за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите е насочена към запазване на функциите на почвите, предотвратяване на опасностите за почвите, смекчаване на тяхното въздействие и възстановяване на замърсени почви и е неразделна част от Програма за опазване на околната среда на община Габрово, с период на действие 2023-2027г.

Приоритетите и целите на програмата са съобразени с Националните цели за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите, насочени за постигане на *Модел за*

устойчив и приобщаващ растеж, който гарантира здравословна околна среда, опазване и възстановяване на природния капитал и климатична неутралност – Визия на Община Габрово по Програма опазване на околната среда.

IV. СРЕДСТВА ЗА ПОСТИГАНЕ НА ЦЕЛИТЕ.

Средства за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите се осигуряват от собствениците на имоти чрез кандидатстване с проекти през институции и организации, чрез прилагане на инвестиционни мерки.

V. ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ – Съобразен с мерките заложи в План за действие към *Национална програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите*.

Плана за действие към Програмата за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите е включен в Приложение №2 към Програма за опазване на околната среда на община Габрово.

Приоритет 1 „Възстановяване на природния капитал. Устойчиви общности и екосистеми“ от ПООСОГ,

Приоритет 1: Възстановяване на природни екосистеми, устойчиви общности и екосистеми										
Стратегическа цел	Област на действие	КОД	Мярка	Оценка на необходимите финансови ресурси	Източник на финансиране	Срок	Очаквани резултати	Индикатори за изпълнение	Отговорни институции	Партньори
СЦ 4: Възстановяване и съхраняване на биологичното разнообразие и естествените функции на екосистемите. Информационно участие на заинтересованите страни, споделяне отговорност, споделяне управление.	Укрепване на нормативната рамка за възстановяване на природата	1.1.1. (3.2.4)	Подобряване на управлението и контрола, разработване/актуализация на нормативни актове и въвеждането им	10 000	Общински бюджет	< 2 години	Подобрено управление и контрол в сектора	Брой нормативни актове	Община Габрово, Общински съвет	РИОСВ, ОД Земеделие, ДГС
		1.1.2.	Разработване и прилагане на програма от мерки за изграждане, реконструкция и рехабилитация на „зелена“ и „синя“ инфраструктура за осигуряване на екологични коридори и подобряване състоянието на популациите на видове в сухоземните и водни екосистеми	1 000 000	Програми съфинансирани от ЕС LIFE МВУ	< 5 години	Създадена и реконструирана „зелена и синя“ инфраструктура	Брой елементи зелена и синя инфраструктура	Община Габрово/ ДПП България/ДГС	МРРЕ, МОСВ
		1.1.3. (3.2.9.)	Опазване, подобряване и възстановяване състоянието на горските екосистеми	800 000	Програми съфинансирани от ЕС МВУ LIFE частни инвестиции	> 5 години	Възстановени горски площи	Площ, ха	СЦДП, ДГС, ДПП България	Заинтересовани страни
		1.1.4.	Увеличаване производството на растителни и животински продукти по биологичен начин, поддръжка за производителите им	500 000	Програми съфинансирани от ЕС МВУ	< 5 години	Увеличено производство на биологични продукти; Подобрени показатели за съхранение на биоразнообразието	Брой видове (вкл. и птици) биологични местообитания с подобрен природозащитен статус; % повишение	ОД Земеделие	Община Габрово
		1.1.5.	Осигуряване на непресиствеността на водните течения и движението на рибите - рибни проходи и байпаси	200 000	Програми съфинансирани от ЕС Общински бюджет	< 3 години	Подобрена екологична свързаност	Брой съоръжения	Собственици/ ползватели на обекти	Община Габрово, ЛРД "Чардафон"
		1.1.6. (3.2.14)	Подобряване на естественото задържане на водата - възстановяване на мезандри и ръкави	0	LIFE Програми съфинансирани от ЕС	> 5 години	Подобрен хидрологичен режим и екологични условия в реките	Брой съоръжения/ структури за естествено задържане на вода	Община Габрово	Басейнова дирекция Дунавски район, ДГС, ЛРД "Чардафон"
		1.1.7.	Възстановяване и опазване на биологичното равновесие и обогатяване на разнообразието на рибните ресурси в сладководните екосистеми.	50 000	Програми съфинансирани от ЕС частни инвестиции	> 5 години	Възстановено разнообразие на рибни ресурси и пещища фауна	км възстановени рибни участъци	ДПП България, ЛРД "Чардафон", ДГС	Община Габрово
		1.1.8. (3.2.14)	Мерки за възстановяване и защита на речните брегове и речните корита от ерозия	0	Програми съфинансирани от ЕС	> 5 години	Намален гърд отток във водните басейни и подобро природозащитно състояние на сладководните екосистеми	км обществени дейности по предотвратяване на ерозията	Община Габрово	МРРЕ, МЗ, МОСВ
		1.1.9.	Подобряване на процесите на планиране и осъществяване на дейностите, свързани с опазването, възстановяването и поддържането на биологичното разнообразие в горските територии. Изграждане на капацитет и обучениа	50 000	Програми съфинансирани от ЕС инвестиции на публични предприятия	< 3 години	Подобрени процеси на планиране	Брой планове	СЦДП, ДГС	ИАГ, РИОСВ, Община Габрово, заинтересовани страни и НПО
		1.1.10.	Изпълнение на дейности за опазване на застрашени видове ex situ, чрез отглеждане на екземпляри в Зоологическия градиня Габрово	200 000	LIFE	2027 г.	Осигурени условия за съхраняване на изчезващите популационни тенденции на застрашени видове	Брой видове	Община Габрово	РИОСВ, ДПП България, ДПП Ц. Баня, НПО, БАН
		1.1.11.	Информационни кампании и доброволческа ангажираност на гражданите и заинтересованите страни за опазване и възстановяване на природата	100 000	LIFE Програми съфинансирани от ЕС	постоянен	По-добра информираност и гражданско участие в природозащитни инициативи	Степен на повишаване на осведомеността и ангажираността	Община Габрово/ ДПП България/ДГС	НПО, БАН, РИОСВ,
		1.1.12. (3.2.9., 3.2.10.)	Проведение на профилактични практики (залесяване и др.) за ограничаване на водополновата ерозия (изоставени земеделски земи, несортирани гонии, ерирани и застрашени от ерозия територии, пожарища, ветровали); въвеждане на отговорни горско стопански практики.	500 000	Програми съфинансирани от ЕС финансови инструменти инвестиции на публични предприятия	< 5 години	Предотвратено възникване на деградационни процеси	Площ, ха	СЦДП, ДГС, ДПП България, ОД Земеделие	Община Габрово, Заинтересовани страни
		1.1.13.	Разработване и въвеждане в местната нормативна уредба относно нетното отнемане/ използване на земи, както и стимули за повторната употреба на гравелните почви.	10 000	Общински бюджет	< 2 години	Местна нормативна рамка в поддръжка на ограничаване нетното отнемане на земя, % повторна употреба на гравелните почви	% нетното отнемане/ използване на земя, % повторна употреба на гравелните почви	Община Габрово, Общински съвет	ОД Земеделие, СЦДП
		Насърчаване на устойчиви практики за управление на почвите	1.1.14.	Възстановяване и рехабилитация на нарушени терени (бивши карриери или части от тух. рехабилитирани и неравностранни сметища, свлачища, срутня и други земи с нарушен почвен профил, строителни площадки на точкови и линейни обекти).	1 000 000	частни инвестиции Общински бюджет	постоянен	Възстановяване и съхраняване функциите на почвите	Площ, ха	Община Габрово,
1.1.15.	Прилагане на превантивни геозащитни мерки и изпълнение на инвестиционни проекти за укрепителни и отводнителни съоръжения в рисковни участъци на свлачищата		2 000 000	Държавен бюджет	постоянен	Предотвратяване на свлачищни, ерозийни и други неблагоприятни геодинамични процеси	бр. инвестиционни проекти за геозащитни съоръжения и системи	Община Габрово	МРРЕ	
1.1.16.	Подобряване на административния капацитет, свързан с опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите		20 000	Общински бюджет	2027 г.	Подобрени умения за управление опазването на почвите	бр. обучителни събития	Община Габрово	ОД Земеделие, ДГС	
1.1.17.	Изграждане на капацитет на заинтересованите страни за прилагане на конзервационни мерки. Обучения и мрежи за обмен на добри практики		100 000	Програми съфинансирани от ЕС LIFE	постоянен	Изграден капацитет на заинтересованите страни	бр. обучителни събития	Община Габрово, РИОСВ	МОСВ, РИОСВ, заинтересовани страни и НПО	
Управление на защитените зони и защитените територии	1.1.18.	Изграждане на органи за управление и контрол на защитените зони	100 000	Програми съфинансирани от ЕС	2027 г.	Работещи органи за управление на 33	бр. работещи институции	РИОСВ, Община Габрово	МОСВ, РИОСВ, заинтересовани страни и НПО	
	1.1.19.	Разработване на планове за управление на защитените зони по Natura 2000.	20 000	Общински бюджет	< 4 години	Разработени планове	Брой планове	РИОСВ	Община Габрово, Заинтересовани	
	1.1.20.	Регулиране въвеждането и натурализирането на чужди видове в природата, контрол на ключови инвазивни чужди видове, пилотно прилагане на мерки и механизми за намаляване разпространението им	300 000	Програми съфинансирани от ЕС	< 4 години	Разработен план	Брой разработени и приложени мерки	ОД Земеделие, СЦДП, ДГС	Община Габрово, Заинтересовани страни, РИОСВ	
Управление на туристическия поток и неговото въздействие	1.1.21.	Съвместно управление, развитие и поддръжка на екотропи и планински туристически маршрути.	100 000	публично - частни партньорства приходи от такси Общински бюджет	постоянен	Управление на туристическия въздействие	км обозначени и благоустроени туристически маршрути	Община Габрово/ ДПП България/ ГД Узана, СЦДП	Тур. служения, доброволчески общности, тур. бизнес	
	1.1.22.	Подобряване на знанията за видове и природни местообитания чрез теренни проучвания (територии извън НЕМ, оценка на наличния и ресурси на лечебни растения, гъби и др.)	30 000	Общински бюджет LIFE Фонд "Научни изследвания"	2027 г.	Информационна обемност на респондента, свързани с биоразнообразието.	Площ, ха	Община Габрово	БАН	
Общо за СЦ 4				7 098 000						

ОЦ: Екологичния па- лисовите аспекти възстановяване на архитектурата на природата в урбанизирани територии	Позеленяване на градовете: Опазване, възстановяване и разширяване на зелената инфраструктура в градските и крайградски територии	1.2.1. (3.2.1., 3.2.5.)	Разработване и прилагане на програми за възстановяване, опазване и развитие на зелената и синя инфраструктура в градски и крайградски територии. Създаване условия за увеличаване на видовото разнообразие и подобряване състоянието на популациите на видовете, обитавани града, на екосистемите и на екосистемните услуги и ползи, които те предоставят	30 000 000	Програми сфинансирани от ЕС	> 5 години	Реализирани мерки за зелени и сини пространства	% увеличение на площете зелени и сини пространства; Брой одобрени проекти по ПРР, свързани с изграждане/подоб- ряване на зелена и синя инфраструктура	Община Габрово	МРРБ
		1.2.2. (3.2.2.)	Създаване на цялостна система за мониторинг на зелената система- създаване на ГИС слой, вкл. картографиране и паспортизиция на съществуваща дървесна растителност в градското озеленяване, идентифициране на места с липсваща дълготрайна дървесна растителност	0	Общински бюджет	2027 г.	Повишено познание и подобрена система за мониторинг на зелената система; подкрепа за вземане на адекватни управленски решения	изграден и функциониращ ГИС слой; функционираща с ма за мониторинг	Община Габрово	
		1.2.3.	Насърчаване на частни инвестиции за подобряване на съществуващата и създаване на нова зелена и синя инфраструктура.	500 000	Програми сфинансирани от ЕС	< 5 години	Повишени частни инвестиции	% повишение на частните инвестиции	Община Габрово	МРРБ
		1.2.4.	Развиване на сътрудничеството между местната администрация и общността за създаване на повече достъпни зелени площи, като се работи с всички заинтересовани страни и се прилагат добри практики.	100 000	публично - частни LIFE ПУДООС	< 5 години	Създадени повече и по-достъпни зелени площи	Брой приложени добри практики	Община Габрово	МРРБ
		1.2.5.	Интегрирани териториални инвестиции за зелена инфраструктура	2 000 000	Програми сфинансирани от ЕС	постоянен	Реализирани инвестиции	Брой одобрени интегрирани концепции с участие на съседни общини	Община Габрово	МОСВ, МРРБ
		1.2.6.	Разработване и прилагане на план за екологизиране на град Габрово	200 000	Програми сфинансирани от ЕС	< 5 години	Разработен и се изпълнява план за екологизиране	Брой	Община Габрово	МОСВ
		1.2.7.	Разработване и изпълнение на иновативни решения за използване на природните ресурси в градска среда (демонстрационни проекти)	500 000	Хоризонт Европа публично - частни партньорства НДЕФ частни инвестиции	< 4 години	Реализирани демонстрационни проекти	Брой проекти	Община Габрово	
		1.2.8.	Информационни кампании за насърчаване на устойчивото използване на природните ресурсите	30 000	публично - частни партньорства Общински бюджет НДЕФ	постоянен	Подобрено ниво на информированост и обществена ангажираност по проблемите, свързани с устойчивото използване на природните ресурси	бр. проведени кампании/ инициативи; % повишение на осведомеността	Община Габрово	РИОСВ, НСОРБ, Браншови организации
		1.2.9.	Подобряване на уменията за интегрирано управление на околната среда и участието на местните общности в процесите на вземане на решения. Изграждане на капацитет, обучения, мрежи за обмен на добри практики	100 000	LIFE	< 5 години	Подобрени умения за интегрирано управление	Брой решения с участие на местните общности	Община Габрово	МОСВ, МРРБ, НСОРБ
		1.2.10.	Насърчаване на иновациите в областта на околната среда в градските райони.	500 000	Програми сфинансирани от ЕС	< 5 години	Повишени частни инвестиции	% повишение	Община Габрово	МРРБ
Общо за СЦ 2				33 338 000						

VI. СХЕМА ЗА ОРГАНИЗАЦИЯ, НАБЛЮДЕНИЕ И ОТЧИТАНЕ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПЛАНА ЗА ДЕЙСТВИЕ

Експертите в дирекция „Инфраструктура и екология“ при Община Габрово изготвят годишен доклад за изпълнените дейности по заложените мерките в плана

VII. ОЦЕНКА НА РЕЗУЛТАТИТЕ И ПРИ НЕОБХОДИМОСТ ПРОМЯНА НА МЕРКИТЕ

Община Габрово ще извършва годишна оценка на резултатите и при необходимост ще актуализира мерките заложи в плана

Литература:

1. Министерството на околната среда и водите: “Деградационни процеси на почвите и възможни мерки за устойчиво управление на земите в България”- основен доклад
2. Лекционен материал от на доц. Д-р Петър Грибачев
3. Информация от ОБДХ –Габрово
4. Данни от Годишен доклад по околна среда на РИОСВ – В. Търново
5. Дани на РЛ към ИАОС – В. Търново
6. Изватка за почви от План за управление на ПП „Българка“
7. Справка от Държавен фонд земеделие - Габрово
8. Справка от Областна дирекция земеделие – Габрово
9. Справка за свлачищата в район Габрово от Министерство на регионалното развитие и благоустройството
10. МЗХ „Програма за развитие на селските райони.